

GENEL SAĞLIK SİGORTASI VE GELİR TESTİNDE YENİ DÖNEM

New Term Of General Health Insurance And Revenue Test

Araş. Gör. Emre KARABACAK*

Özet

Sosyal güvenlik reformu kapsamında hayata geçirilen gelir testi sistemi, 2008 yılından itibaren birtakım değişikliklerle uygulanmaya devam etmiştir. 08.03.2017 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan 6824 sayılı Kanun ile 01.04.2017 tarihinden itibaren yeni gelir testi sistemi yürürlüğe girmiştir.

Eski sisteme getirilen eleştiriler ışığında üç kategoride uygulanan gelir testi sistemi ve gelire göre prim tahakkuk sistemi sadeleştirilmiş ve tek bir kategoride uygulanacak şekilde düzenlenmiştir. Yeni sistem ile sigortalıların ödeyeceği prim oranlarında da değişiklik yapılarak, oran asgari ücretin %3’ü olarak belirlenmiş ve bu oranı %12’ye kadar artırmaya Bakanlar Kurulu yetkili kılınmıştır. Yalnızca genel sağlık sigortasına tabi sigortalılar için daha düşük miktarlarda prim öngören bu sistem, olumlu bir değişiklik olarak göze çarpmakla birtakım eksiklikleri de barındırmaktadır. 01.04.2017 tarihinde uygulamaya konulan bu sistem için de bir geçiş süreci öngörülmüş ve bu süreç 12 ay olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada önceki gelir testi sistemi ile yeni sistem açıklanmaya çalışılacak, yeni sistemin olumlu ve olumsuz yönleri ortaya konulmaya çalışılacaktır.

H: Hakemli Makale

* Anadolu Üniversitesi İş ve Sosyal Güvenlik Hukuk. ABD.

Anahtar Kelimeler

Gelir testi, genel sağlık sigortası, asgari ücret, sosyal güvenlik, sosyal sigorta.

Abstract

Revenue test, which was put into practice within social security reform, had been continued to practice with some changes since 2008. New revenue test system has been put into effect since 01.04.2017 with the Code no. 6824, which is promulgated on 08.03.2017.

In the light of criticism about former revenue test system and accrual of premiums according to earning, which had been practiced on three categories, revenue system is simplified and organized as applying in a single category. Premium rates have been changed with the new revenue test system and rate has been determined as %3 of the minimum wage. Ministerial Cabinet has been authorized on increasing that rate to %12. As a positive changing of new revenue test system, lesser premiums has been accrued for social insurant who is included in the scope of just general health insurance. Despite this positive novelty, new revenue test system has some deficiencies. A transition process is brought in for that new system and that process is determined for 12 months. In this essay, former revenue test system and new revenue test system will be explained and positive and negative sides of new revenue test system will be examined.

Keywords

Revenue test, general health insurance, minimum wage, social security, social insurance.

1. GELİR TESTİ SİSTEMİ, KAPSAMI VE İŞLEVİ

2012 yılından itibaren tam olarak uygulamaya geçirilen gelir testi sistemi ile sosyal sigortalar reformunun amaçlarından¹ olan kapsamın genişletilmesine yönelik somut bir adım daha atılmış oldu. Bu sistem ile önceden nüfusun yüzde yirmisinin sağlık sigortası kapsamı dışında bırakılması ve hizmet standartlarının düşüklüğü ile kaynak israfı gibi eksikliklerin giderilerek yeni ve işler bir sistem getirilmesi amaçlanmıştır².

Gelir testi uygulaması, genel sağlık sigortasının finansman aracı olarak getirilmiş bir sistem-

---

¹ Amaçlar için bkz. Y. Alper, (2012). Genel Sağlık Sigortası ve Gelir Testi Uygulaması, Türk-İş Dergisi, S. 397, s. 56; Y. Alper, (2015). Sosyal Sigortalar Hukuku, s. 36-37; Y. Alper, (2016). Sosyal Güvenlik Reformu (2006-2016): Sosyal Güvenlik Mevzuatı ve İdari Özerklik, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C. 30 S. 5, s. 1253; A. Güzel / A. R. Okur / N. Caniklioğlu, (2016). Sosyal Güvenlik Hukuku, s. 734 – 735.

² Alper, (2012). a.g.m. s. 56.

dir.³ Bu uygulama ile birlikte sağlık sigortası bulunmayan kimselerin gelirlerine göre prim ödeyerek sağlık hizmetlerinden yararlanmaları ve bu sayede sağlık hizmetlerinin bu hizmetlerden yararlananlarca finanse edilmesi sağlanmıştır. Yine gelir testi uygulaması ile birlikte geçmişte oldukça fazla istismar edilen⁴ “Yeşil – Kart” uygulaması⁵ kaldırılarak daha sıkı denetimlerle daha adil bir sistem oluşturulmaya ve kayıt dışı istihdam engellenmeye çalışılmıştır.

Gelir testi sistemi, temelinde kayda dayanan bir geliri bulunmayan ve diğer sigortalılık hallerine tabi olmayan kimselerin, kendileri ve ailelerinin gelirlerinin hesaplanarak buna uygun miktarlarda prim ödemesi, prim ödeme gücü bulunmayan yani muhtaç kimselerin de primlerinin devletçe ödenmesi ve bunun sonucunda genel sağlık sigortası hizmetlerinden faydalanmasını esas alan bir sistemdir. Primlerin kişilerin gelirine oranla alınması ve prim ödeme gücü bulunmayanların da primlerinin hazinece ödenerek sistemin kendi kendini finanse etmesi bu sistemi de sosyal sigorta anlayışına uygun hale getirmekte⁶ ve genel sağlık sigortasından sağlanan hizmetleri bir sosyal hizmet ya da yardım olmaktan çıkarmaktadır.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun (SSGSSK)⁷ 80. maddesinin 4. fıkrasında, 60. maddenin 1. fıkrasının (g) bendi ve (c) bendinin (1) numaralı alt bendi uyarınca genel sağlık sigortalısı olanlar için gelir testi yapılması öngörülmüştür. Anılan düzenleme kapsamına girenler, muhtaç durumdakiler, diğer haller nedeniyle genel sağlık sigortalısı ya da genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi statüsünde olmayanlar ile genel sağlık sigortalılığı ya da genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi statüsü sona erenler olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla kısmi ya da tam, herhangi bir sigortalılığı bulunmayan veya bakmakla yükümlü olunan kişi olmayan kimseler, başka bir ülkede de sağlık sigortasından yararlanamamaları durumunda gelir testi uygulamasına tabi olacaklardır.

5510 sayılı SSGSSK’da düzenlenen gelir testinin uygulaması için “Genel Sağlık Sigortası Kapsamında Gelir Tespiti, Tescil ve İzleme Sürecine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”⁸ çıkarılmıştır. Anılan Yönetmelik gelir testi uygulamasını “kişinin çeşitli göstergeler ışığında mevcut gelirinin belirlenmesine ilişkin nesnel yöntem olarak” tanımlamıştır. Yönetmeliğin 9. maddesinin 1. fıkrasında genel sağlık sigortalısı ya da genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi statüsünde olmayanlar ile genel sağlık sigortalılığı ya da genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü

³ Alper, (2012). a.g.m. s. 57; Alper (2015). a.g.k. s. 340–341; K. Arıcı, (2015a). Genel Sağlık Sigortasında Gelir Testi Meselesi ve Çözümü, Sicil İş Hukuku Dergisi, S. 34, s. 30; Güzel / Okur / Caniklioglu, (2016). a.g.k. s. 735; A. C. Tuncay ve Ö. Ekmekçi, (2016). Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, s. 559.

⁴ Arıcı, (2015a). a.g.m. s. 30.

⁵ 3816 sayılı Ödeme Gücü Olmayan Vatandaşların Tedavi Giderlerinin Yeşil Kart Verilerek Devlet Tarafından Karşılana- sı Hakkında Kanun, R.G.T. 03.07.1992, S. 21273.

⁶ Arıcı, (2015a). a.g.m. s. 30.

⁷ R.G.T. 16.06.2006, S. 26200.

⁸ R.G.T. 28.12.2011, 28156.

olduğu kişi statüsü sona erenler için gelir tespiti yapılacağı düzenlenmiştir. Bir kimsenin bu kapsama girdiğinin Sosyal Güvenlik Kurumu'nca tespiti halinde Kurumca re'sen tescil yapılır (Yön. m. 4/1). Bu kimselerin tescil yapıldıktan sonra bir ay içerisinde gelir testi yaptırmaları gerekir ve gelir testi sonuçlanıncaya kadar prime esas günlük kazanç alt sınırının otuz katı; yani yaygın kullanım ile aylık asgari ücret üzerinden prim tahakkuk ettirilir. Bu kimselere uygulanan gelir testi sonucunda geliri asgari ücretin altında kaldığı tespit edilenlerin bu süreç içerisinde ödedikleri tutarlar, herhangi bir faiz uygulanmaksızın iade veya mahsup edilir (SSGSSK m. 80/4).

Gelir testi sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarınca yürütülür. Diğer bir ifade ile 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kanunu⁹ uyarınca oluşturulan vakıfların mütevelli heyetleri gelir testi yapmaya yetkili kılınmıştır¹⁰. Dolayısıyla, kaymakamlıklar içerisinde bulunan bu vakıflara, gelir testi kapsamına giren kimselerin müracaat ederek gelir testi yaptırmaları gerekmektedir. Re'sen tescil edilmekle birlikte gelir testine rıza göstermeyenler ile bir ay içerisinde gelir testi yaptırmaktan imtina edenlerin aylık gelirleri asgari ücretin iki katı olarak kabul edilerek prim tahsil edilir¹¹.

Gelir testinde aile içi gelir tespit edilir. Buna göre aile olarak aynı evde yaşayanlardan eş, evli olmayan çocuklar ile büyükanne ve büyükbaba esas alınarak kişi başına düşen aylık kazanç belirlenir (SSGSSK m. 60/6, Yön. m. 10)¹². Bu belirleme sonucunda ailede aylık kişi başına düşen kazanç miktarı iki asgari ücret ve üzerinde olanlara iki asgari ücret; asgari ücret ile iki asgari ücret arasında olanlara asgari ücret; asgari ücret ile asgari ücretin 1/3'ü arasında olanlara asgari ücretin 1/3'ü üzerinden prim tahakkuk ettirilir; kazançları asgari ücretin 1/3'ünden az olanların primleri ise hazinece ödenir¹³.

Gelir testi yaptıracak kimselere ilişkin 2016 yılında 6663 sayılı Kanun¹⁴ ile bir değişiklik getirilmiştir. Anılan Kanununun 26. maddesi ile 5510 sayılı SSGSSK'nın 60. maddesine bir fıkra ek-

⁹ R.G.T. 14.06.1986, 19134.

¹⁰ Alper, (2015). a.g.k. s. 359; Arıcı, (2015a). a.g.m. s. 31; K. Arıcı, (2015b). Türk Sosyal Güvenlik Hukuku, s. 420; R. Elma, (2015). Örnekler ve Uygulamalarla Sosyal Güvenlik Hukuku, s. 387; Güzel / Okur/ Caniklioğlu, (2016). a.g.k. s. 736; Tuncay ve Ekmekçi, (2016). a.g.k. s. 560; Z. Kaynak, (2015). Sosyal Güvenlik Mevzuatımızda Genel Sağlık Sigortası ve Uygulaması, s. 42-43.

¹¹ Alper (2015). a.g.k. s. 359; K. Arıcı, (2012). Genel Sağlık Sigortasında Sigortalı Kavramı, Türk-İş Dergisi S. 397, s. 54; K. Arıcı, (2014). Genel Sağlık Sigortası, Sosyal Güvenlik Hukuku (Ed: N. Gerek ve A. İ. Oral), s. 167; Arıcı, (2015a). a.g.m. s. 31; Arıcı (2015b). a.g.k. s. 420; Güzel / Okur / Caniklioğlu, (2016). a.g.k. s. 561; Tuncay ve Ekmekçi, (2016). a.g.k. s. 561; Kaynak, (2015). a.g.k. s. 44.

¹² Alper, (2015). a.g.k. s. 359; Arıcı, (2012). a.g.m. s. 54; Arıcı (2015b) a.g.k. s. 420; Güzel / Okur/ Caniklioğlu, (2016). a.g.k. s. 736; A. N. Sözer, (2014). Türk Genel Sağlık Sigortası, s. 173; Tuncay ve Ekmekçi, (2016). a.g.k. s. 560; Kaynak, (2015). a.g.k. s. 43.

¹³ Alper, (2015). a.g.k. s. 361; Arıcı, (2014). a.g.k. s. 167; Arıcı, (2015a). a.g.m. s. 31; Arıcı (2015b). a.g.k. s. 420-421; Güzel / Okur / Caniklioğlu, (2016). a.g.k. s. 739; M. Şakar, (2009). Sosyal Sigortalar Uygulaması, s. 376; Tuncay ve Ekmekçi, (2016). a.g.k. s. 561.

¹⁴ R.G.T. 10.02.2016, S. 29260.

lenmiştir. Bu ek fikraya göre ana veya babası üzerinden bakmakla yükümlü olunan kişi sayılmayanlardan; lise ve dengi öğrenimden mezun olanlar 20 yaşını, yükseköğrenimden mezun olanlar ise 25 yaşını geçmemek ve bakmakla yükümlü olunan kişi ya da Kanunun gelir testi yaptırmakla yükümlü kıldığı kimseler hariç genel sağlık sigortalısı olmamak şartıyla mezun oldukları tarihi izleyen günden itibaren iki yıl süreyle gelir tespiti yapılmaksızın bakmakla yükümlü olunan kişi olarak genel sağlık sigortalısı sayılacaklardır¹⁵. Anılan değişiklik ile özellikle mağduriyet yaşayan bir kesim olan yeni mezun ve henüz iş bulamayan genç nüfusun mağduriyeti giderilmiştir.

2017 yılı Nisan ayına kadar uygulanan gelir testi sistemi bu şekilde işlemiş, sistem kimi sıkıntılar ve tepkilere neden olmuştur¹⁶. 5510 sayılı SSGSSK'nın genel işleyiş sistemi olarak sayılabilen, uygulamada karşılaşılan sorunlara sık sık kanunda değişiklik yaparak çözüm üretilmesi sistemi¹⁷ son olarak 1 Nisan 2017 tarihinde yürürlüğe giren bir değişiklikle devam ettirilmiştir. Dolayısıyla artık gelir testi sistemi bu değişiklikler ışığında yürütülecektir.

2. GELİR TESTİ SİSTEMİNDE NİSAN 2017 DEĞİŞİKLİĞİ SONRASI DURUM

a. Genel Olarak

5510 sayılı Kanun ile getirilen gelir testinde gelir testi yaptırmayanların iki asgari ücret üzerinden prim ödemesi birtakım sorunlara yol açmış ve tepkilere neden olmuştur¹⁸. Özellikle kanuni yükümlülüklerini bilmeyen vatandaşların varlığı, gelir testinde bürokratik işlemlerin fazlalığı, Sosyal Güvenlik Kurumlarındaki işlemlerin yoğunluğu ve uzun sıraların oluşması nedeniyle kimi kesimin gelir testi yaptıramaması bu tepkilere neden oldu. Bu tepkiler göz önüne alınarak 6824 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun¹⁹ ya da halk arasındaki yaygın kullanımı ile Torba Kanun ile gelir testine ilişkin birtakım değişiklikler yapılmıştır. Söz konusu Kanun ile 01.04.2017 tarihinden itibaren yeni sistem yürürlüğe girmiştir.

Daha önce 6111 sayılı Kanun²⁰ ile değişiklik yapılan gelir testine ilişkin 5510 sayılı Kanun hükmü, son olarak 6824 sayılı Kanun ile değiştirilerek bugün uygulanan halini almıştır. 6824 sayılı Torba Kanunda, gelir testinin yanında, kimi alacakların yapılandırılması ve “Esnaf Ahilik Sandıkla-

¹⁵ Arıcı, (2015a). a.g.m. s. 28–29.

¹⁶ Sisteme yönelik eleştiriler için bkz. Alper (2012). a.g.m. s. 58-59; Alper (2015). a.g.k. s. 45–49; Güzel / Okur / Canikli-oğlu, (2016). a.g.k. s. 740.

¹⁷ Alper (2015). a.g.k. s. 48; Arıcı, (2014). a.g.k. s. 161.

¹⁸ Arıcı, (2015a). a.g.m. s. 28.

¹⁹ R.G.T. 08.03.2017, S. 30001.

²⁰ R.G.T. 25.02.2011, S. 27857 (mükerrer).

rının” oluşturulması gibi önemli değişiklikler de göze çarpmaktadır. Gelir testine ilişkin söz konusu değişiklikler bu bölümde değerlendirilmeye çalışılacaktır.

b. Gelir Testi Yaptıracak Kişiler

08.03.2017 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan 6824 sayılı Torba Kanun ile 5510 sayılı SSGSSK’da ciddi değişiklikler gerçekleştirilmiştir. 6824 sayılı Torba Kanununun 14 ve 15. maddeleri gelir testi sistemini yeniden şekillendirmiştir. Ayrıca Kanununun 20. maddesi ile 5510 sayılı SSGSSK’ya eklenen geçici 73. madde de gelir testindeki yeni döneme ilişkin geçiş maddesi öngörmektedir. Bunun yanında 02.01.2017 tarih ve 681 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Milli Savunma ile İlgili Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin 83. maddesi de SSGSSK’nın 80. maddesinin 4. fıkrasının birinci cümlesinde değişiklik öngörerek 60. maddenin 12’nci, 13’üncü ve 14’üncü fıkralarındaki kişiler için de prime esas aylık kazancın tespitinde asgari ücretin esas alınacağını düzenlemiştir.

6824 sayılı Torba Kanununun 14. maddesi ile SSGSSK’nın 80. maddesinin 4. fıkrasının dördüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmış ve iki ve üçüncü cümleleri değiştirilmiştir. Bu değişikliklerden sonra 80. maddenin 4. fıkrası şu şekli almıştır: *“Yalnızca genel sağlık sigortasına tâbi olanlar bakımından prime esas aylık kazancın tespitinde; 60’uncu maddenin birinci fıkrasının (d) bendinde sayılan kişiler için 82’nci maddeye göre belirlenen prime esas günlük kazanç alt sınırının iki katının otuz günlük tutarı, 60’uncu maddenin birinci fıkrasının (c) bendi ile on ikinci, on üçüncü ve on dördüncü fıkralarında belirtilen kişiler için asgari ücret, 60’uncu maddenin birinci fıkrasının (e) bendinde belirtilen kişiler için ise prime esas asgari kazanç tutarı esas alınır. 60’uncu maddenin birinci fıkrasının (g) bendi kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılanlar için 82’nci maddeye göre belirlenen prime esas günlük kazanç alt sınırının otuz günlük tutarı, prime esas kazanç tutarı olarak esas alınır. Ancak, tescil tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde gelir testi talebinde bulunanlardan gelir testi sonucuna göre aile içindeki gelirleri brüt asgari ücretin üçte birinin altında tespit edilenlerin bu sürelerde yaptıkları ödemeler herhangi bir faiz uygulanmaksızın iade veya mahsup edilir”.*

Dolayısıyla artık 60/1-(g) bendi kapsamında gelir testi yaptırmaları gereken kişilerden gelir testi yaptırmayanların prime esas aylık kazançları iki asgari ücret üzerinden değil asgari ücret üzerinden hesaplanacaktır. Ayrıca değişiklik ile gelir testi sonucunda ailede aylık kişi başına düşen kazanç miktarı iki asgari ücret ve üzerinde olanlara iki asgari ücret; asgari ücret ile iki asgari ücret arasında olanlara asgari ücret; asgari ücret ile asgari ücretin 1/3’ü arasında olanlara asgari ücretin 1/3’ü üzerinden prim tahakkuk ettirileceğine ilişkin hüküm yürürlükten kaldırılmıştır. Bununla birlikte re’sen tescil edilen kişilerden tescil tebliğ tarihinden itibaren bir ay içerisinde gelir testi yaptırarak aile içindeki gelirleri brüt asgari ücretin üçte birinin altında olduğu tespit edilenlerin bu sürede yaptıkları ödemeler herhangi bir faiz uygulanmaksızın iade ve mahsup edilecektir.

Anılan değişiklikle gelir testi uygulamasında ortaya çıkan tepkiler doğrultusunda sistem sadeleştirilmiş, etkinliğinin artırılması amaçlanmış ve ülkedeki ekonomik duruma nispeten daha uyumlu bir düzenleme getirilmiştir²¹. Ancak söz konusu değişikliğin eksik ve olumsuz bir yönü de vardır. Zira SSGSSK'nın 80/4. maddesinde değişiklikten önce aile içerisinde geliri asgari ücretin üçte biri ile asgari ücret arasında olanlardan asgari ücretin üçte biri üzerinden prime esas kazancın tespit edileceği düzenlenmekteydi. Ancak bu değişiklik ile ailede geliri asgari ücret ile asgari ücretin üçte biri arasındaki kimselerin prime esas kazançları asgari ücret üzerinden hesaplanacak; dolayısıyla sigortalıların kazançlarından daha yüksek bir prime esas kazanç üzerinden prim ödemeleri söz konusu olacaktır. Zira Genel Sağlık Sigortası Kapsamında Gelir Tespiti, Tescil ve İzleme Sürecine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 16/1. maddesi aile içerisinde kişi başına geliri brüt asgari ücretin üçte birinden az olanların SSGSSK'nın 60/1-(c-1) uyarınca yani muhtaç kimse olarak genel sağlık sigortalısı olacağını ve bu kimselere ilişkin primin SSGSSK'nın 87/1-(c) ve 88/5 uyarınca ilgili kamu kurumlarından karşılanacağını düzenlemiştir. Dolayısıyla gelirinin asgari ücretin üçte biri ile asgari ücret arasında olduğu tespit edilen kimselerin primleri yine asgari ücret ve üzerinde kazancı olanlar gibi asgari ücret üzerinden hesaplanacak, bu da adaletsizliklere yol açacaktır.

Özetle yeni dönemde gelir testi yaptıracak kimseler tek gruba inmektedir. Aile içinde kişi başına düşen geliri asgari ücretin üçte birinden az olan kimselerin SSGSSK'nın 60/1-(c-1) maddesi uyarınca muhtaç olarak tescil edilebilmeleri için gelir testi yaptırmaları gerekecektir. Aksi halde bu kimseler de SSGSSK'nın 60/1-(g) maddesi uyarınca tescil edilecek, dolayısıyla asgari ücret üzerinden prim ödeyerek genel sağlık sigortası kapsamına gireceklerdir. Diğer hallerde, yani 60/1-(g) maddesi uyarınca sigortalı olarak tescil edilen kimselerin gelir testi yaptırmaları gerekmeyecek; bu kimselere asgari ücret üzerinden prim tahakkuk ettirilecektir.

c. Prim Oranları

6824 sayılı Torba Kanununun 15. maddesi gelir testine tabi olanlardan alınacak prim oranlarına ilişkin bir değişiklik getirmektedir. Anılan madde ile 5510 sayılı SSGSSK'nın 81. maddesinin birinci fıkrasının (f) bendine bir cümle eklenmiştir. Eklenen cümleye göre SSGSSK'nın 60/1-(g) maddesi uyarınca genel sağlık sigortalısı olarak tescil edilenlerin, yani geliri brüt asgari ücretin üçte birinden fazla olan ve diğer sigortalılık hallerinden ya da bakmakla yükümlü olunan kişi olmasından dolayı genel sağlık sigortası kapsamına girmeyenlerin genel sağlık sigortası primi, prime esas kazancın %3'ü olacaktır. Ancak bu oranı %12'ye kadar artırmaya Bakanlar Kurulu yetkili kılınmıştır.

Son değişikliklerden sonra 2017 yılı için brüt asgari ücret 1777,50 TL olduğundan; gelir testi sonucuna göre aile içerisindeki geliri kişi başına aylık 592,50 TL ve üzerinde olanlar ile gelir testi yaptırmayanlar 60/1-(g) maddesine göre tescil edilecektir. Gelir testi yaptırarak bu miktarın altında geliri olduğu saptananlar 60/1-(c-1) maddesine göre tescil edileceklerdir. 60/1-(g) maddesi uyarınca

²¹ 6824 sayılı Kanun gerekçesinde de sistemin sadeleştirilerek sistemin etkinliğinin amaçlandığı belirtilmiştir. Kanun gerekçesi için bkz. <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss456.pdf> (Erişim tarihi: 24.04.2017).

sisteme tescil edilenler için şu anda 53,325 TL prim tahakkuk ettirilecektir. Ancak %3 seviyesine tekabül eden bu miktarı %12 seviyesi olan 213,30 TL'ye kadar artırmak Bakanlar Kurulu'nun yetkisindedir.

d. Geçiş Hükümleri

Sosyal Güvenlik Kurumu, yeni sisteme geçiş aşamasında yaşanabilecek sorunları çözmek için 04.04.2017 tarihinde bir genelge²² yayımlamıştır. Anılan genelgede yeni sistem karşılaştırmalı olarak anlatılmış ve örneklerle açıklanmıştır. Vatandaşların da kolaylıkla ulaşabileceği bu genelge ile yeni sistem hakkında herkesin anlayabileceği şekilde bilgiler verilmiştir.

6824 sayılı Torba Kanununun 20. maddesi de SSGSSK'ya geçici 73. madde eklenmesini öngörmektedir. Anılan geçici madde 01.04.2017 tarihi öncesi uygulanan sistem ile yeni sistem arasında yaşanabilecek geçiş problemleri ile eski dönem prim borçlarının yeni sisteme göre yapılandırılmasını düzenlemektedir. Söz konusu maddeye göre 01.04.2017 tarihinden önce prim borçlarına ilişkin gecikme zammı ve gecikme cezası gibi ferî alacaklardan ödenmeyenlerin tahsilinden vazgeçilmiştir. Ayrıca daha önceden gelir testi yaptırmaması gerekip de yaptırmayanlardan 01.04.2018 tarihine kadar gelir testine başvuranların primleri, bu gelir testi sonucuna göre tescil tarihinden itibaren tahakkuk ettirilecektir. Bir başka deyişle daha önceden iki asgari ücret üzerinden ve %12 olarak tahakkuk ettirilen genel sağlık sigortası primleri, bu kimselerin gelirlerinin asgari ücretin üçte birinden fazla olduğu tespit edilirse asgari ücretin %3'ü olarak tahakkuk ettirilecektir.

20. maddede düzenlenen bir diğer husus da eski dönemde tahakkuk ettirilip ödenmeyen primlere ilişkindir. Buna göre daha önceden tahakkuk ettirilip ödenmeyen prim borçlarının, prime esas kazanç alt sınırı olan asgari ücretin %3'üne eşit ve üzerinde olması durumunda asgari ücretin %3'ü üzerinden, daha düşük bir miktara tekabül etmesi halinde ise tahakkuk ettirilen miktar üzerinden prim borcu hesaplanacaktır. Hesaplanan bu tutarın 01.04.2018 tarihine kadar peşin veya taksitle ödenmesi halinde herhangi bir faiz de uygulanmayacaktır. Ayrıca daha önceden 60/1-(g) kapsamında tescil edilip prim borcu bulunanlar, SSGSSK'nın 67. maddesindeki sağlık hizmetlerinden yararlanma şartlarını taşımaları halinde, 01.04.2018 tarihine kadar önceki prim borçları dikkate alınmaksızın sağlık hizmetlerinden faydalanabileceklerdir.

Torba Kanunla eklenen geçici 73. madde, 01.04.2017'den önce ödenen prim, gecikme cezası ve gecikme zamlarının iade ve mahsup edilemeyeceğini de düzenlemiştir. Son yıllarda sık karşılaşılan alacakların yapılandırılması durumu bu madde ile yeniden karşımıza çıkmaktadır. Oldukça eleştirilen ve vergi borçlarında sık karşımıza çıkan alacakların yapılandırılması sistemi, borcunu ödemeyen vatandaşı ödüllendirip, cezalarını silen ve taksitle borç ödeme imkânı getiren ve borçları ödememeyi

²² T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, Sigorta Primleri Genel Müdürlüğü'nün 04.04.2017 Tarih, 63665751-100-E. 1891946 sayılı 5834 Sayılı Kanun Gereği Yapılacak Genel Sağlık Sigortasına İlişkin İşlemler konulu 2017/16 Genelgesi (<https://kms.kaysis.gov.tr/Home/Goster/104887> Erişim tarihi: 24.04.2017).

teşvik eden bir sistem gibi gözükmemektedir. Genel sağlık sigortası prim borçlarında da benzer düzenlemeler söz konusudur. Zira daha önceden prim borçlarını daha yüksekte ödeyen vatandaşlara herhangi bir geri ödeme yapılmazken, borçlarını ödemeyenlerin gecikme cezaları ile zamlarını silip, prim borçlarını yeni sistem üzerinden daha düşük olarak yapılandırılması devlete ilişkin borçların ödenmemesini teşvik edici bir düzenlemedir.

3. SONUÇ

01.04.2017 tarihi itibarıyla gelir testi sisteminde yeni bir dönem başlamıştır. 6824 sayılı Kanun ile uygulamada ve doktrinde eleştirilen gelir testi sistemi değiştirilmiş ve daha basitleştirilmiş bir sistem yürürlüğe girmiştir. Ancak bu yeni sistemin de eleştirileceği noktalar olduğunu belirtmek gerekir.

6824 sayılı Kanun ile üç aşamalı prim tahakkuk sistemi tek bir miktar üzerinden prim tahakkukunu öngören sisteme dönüşmüştür. Önceki halinde, yapılacak gelir testi sonucu geliri iki asgari ücretten fazla olanlara iki asgari ücret, iki asgari ücret ile asgari ücret arasında olanlara asgari ücret, asgari ücret ile asgari ücretin üçte biri arasında olanlara asgari ücretin üçte biri üzerinden prim tahakkuk ettirilmekteydi. Ayrıca gelir testi yaptırmaması gerektiği halde buna rıza göstermeyenler ile tescilden itibaren bir ay içerisinde gelir testi yaptırmayanların geliri iki asgari ücretin üzerinde kabul edilerek iki asgari ücret üzerinden prim tahakkuk ettirilmekteydi. Yeni sistem ile bu uygulamadan vazgeçilerek gelir testi yaptırmayanlar ve gelir testi yaptıranlardan geliri asgari ücretin üçte birine eşit ya da daha yüksek olanlar için asgari ücret üzerinden prim tahakkuk ettirilecektir. Özellikle gelir testi yaptırmayanların gelirinin iki asgari ücretin üzerinde kabul edilmesi gibi bir sistemden vazgeçilmesi bu değişikliğin olumlu yönlerinden sayılabilir.

Yeni düzenleme ile yalnızca genel sağlık sigortasına tabi olanlar için prim oranlarında da değişiklik yapılmıştır. Söz konusu düzenlemeye göre 5510 sayılı Kanunun 60/1-(g) maddesi uyarınca tescil edilenler için brüt asgari ücretin %3'ü üzerinden prim tahakkuk ettirilecektir. Daha önceden %12 olarak belirlenen bu oranın yeni sistem ile %3 olarak hesaplanması, vatandaşlar için olumlu bir düzenleme olarak göze çarpmaktadır. Ancak bu oranı %12'ye kadar artırmaya Bakanlar Kurulu'nun yetkili kılınması, sistemin işlemeyerek açık vermesi halinde kullanılacak bir çıkış kapısı bırakıldığı izlenimi uyandırmaktadır.

Yeni sistemin olumlu yanları olduğu gibi birtakım olumsuz ve eleştiriye açık yönleri de bulunmaktadır. Özellikle gelir testi yaptırarak, gelirinin asgari ücretin üçte biri ile asgari ücret arasında olduğu saptananların, asgari ücret üzerinden hesaplanacak primleri ödemeye mecbur bırakılması sistemin en kötü özelliklerinden biridir. Zira bir kimsenin geliri, gelir testi ile ortaya konulduğu halde daha fazla bir miktar üzerinden prim tahakkuk edilmesi, adalet ve eşitlik kavramları ile bağdaşmamaktadır. Hele ki Bakanlar Kurulu'nun prim oranlarını %12'ye çıkarması halinde mevcut düzenleme bu kesim için eskiye oranla daha büyük mağduriyetler yaratacaktır.

6824 sayılı Kanunun eleştirilebilecek bir diğer yanı da prim borçlarını ödemeyenleri teşvik edici ve borçlarını ödeyenleri cezalandırıcı şekilde, eski ceza ve zamları affedip, ödenmemiş prim borçlarını daha düşük miktar üzerinden hesaplamasıdır. Primlerini zamanında ödeyenlere herhangi bir iade veya mahsup yapılmayıp, ödemeyenlerin borçlarını hafifletici bu düzenlemenin primleri ödememeye teşvik edici bir düzenleme olduğu söylenebilir.

Her ne kadar eksik ve hataları yanları olsa da 6824 sayılı Kanun ile getirilen yeni gelir testi sisteminin vatandaşlar açısından olumlu ve sosyal devlet anlayışıyla uyumlu bir düzenleme olduğu söylenebilir. Önceki dönemde gelir testinin ne denli sağlıklı yapıldığı, soruların, tespit ve teftişlerin ne denli etkin olduğu sorgulanmıştır. Bununla birlikte bürokratik işlemlerin fazlalığı, sistemi bilmemek ve uzun kuyruklar nedeniyle gelir testi yaptırmaktan imtina eden sigortalılar olmuştur. Bu durum göz önüne alındığında, iki asgari ücret üzerinden tahakkuk ettirilen primlerin asgari ücretten tahakkuk ettirilecek olmasının, bürokrasiyi azaltması da dikkate alındığında oldukça olumlu bir gelişme olduğu söylenebilir.

KAYNAKLAR

- ALPER**, Yusuf (2012). Genel Sağlık Sigortası ve Gelir Testi Uygulaması, Türk – İş Dergisi, Sayı: 397, s. 56–60.
- ALPER**, Yusuf (2015). Sosyal Sigortalar Hukuku (Güncellenmiş 7. Baskı). Bursa: Dora Yayıncılık.
- ALPER**, Yusuf (2016). Sosyal Güvenlik Reformu (2006-2016): Sosyal Güvenlik Mevzuatı ve İdari Özerklik, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 30 2016 Sayı: 5, s. 1253–1271.
- ARICI**, Kadir (2012). Genel Sağlık Sigortasında Sigortalı Kavramı, Türk – İş Dergisi, Sayı: 397, s. 50–55.
- ARICI**, Kadir (2014). Genel Sağlık Sigortası, Sosyal Güvenlik Hukuku (Ed: Nüvit Gerek ve A. İlhan Oral). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi / Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- ARICI**, Kadir (2015a). Genel Sağlık Sigortasında Gelir Testi Meselesi ve Çözümü, Sicil İş Hukuku Dergisi, Sayı: 34, s. 27–40.
- ARICI**, Kadir (2015b). Türk Sosyal Güvenlik Hukuku. Ankara: Gazi Kitabevi.
- ELMA**, Ramazan (2015). En Son Güncel Yönetmelik ve Tebliğler Doğrultusunda Örnekler ve Uygulamalarla Sosyal Güvenlik Hukuku. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- GÜZEL**, Ali / **OKUR**, Ali Rıza / **CANIKLIOĞLU**, Nurşen (2016). Sosyal Güvenlik Hukuku (16. Bası). İstanbul: BETA Yayınları.
- SÖZER**, Ali Nazım (2014). Türk Genel Sağlık Sigortası. İstanbul: BETA Yayınları.

ŞAKAR, Müjdat (2009). Sosyal Güvenlik Uygulaması (Yenilenmiş 9. Baskı). İstanbul: BETA Yayınları.

TUNCAY, A. Can ve **EKMEKÇİ**, Ömer (2016). Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri (Yenilenmiş 18. Bası). İstanbul: BETA Yayınları.

KAYNAK, Zeki (2015). Sosyal Güvenlik Mevzuatımızda Genel Sağlık Sigortası ve Uygulaması. Ankara: Adalet Yayınevi.